

Наталія П'ясецька

ОСНОВИ ПАТОПСИХОЛОГІЇ

навчально-методичний посібник

Умань
2015

УДК 616.89(075.8)

ББК 88.484я73

О - 75

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту розвитку дитини
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 4 від 29 квітня 2015 року)

Рецензенти:

Плхотнік О.В. – доктор педагогічних наук, професор Київського національного університету імені Т.Г. Шевченка;

Попиченко С.С. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки та психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

О-75 Н. А. П'ясецька

Основи патопсихології: навчально-методичний посібник / укл.

Н. А. П'ясецька – Умань.:АЛМІ, 2015 – 232 с.

У навчально – методичному посібнику представлена навчальна програма курсу «Основи патопсихології», тексти лекцій, плани практичних занять, методичні рекомендації до виконання самостійної роботи та індивідуальних навчально-дослідних завдань, рекомендовану літературу, та ін..

Навчальний посібник адресований студентам факультету дошкільної й корекційної освіти, природничо-географічного факультету та студентам факультету соціальної та психологічної освіти. Ним можуть користуватися також усі, хто бажає отримати практично орієнтовані психологічні знання, вміння та навички діагностики, прогнозування, регуляції міжособистісних відносин у реалізації своєї професійної діяльності - вчителям, викладачам вищої школи, медсестрам, лікарям, менеджерам та ін.

УДК 616.89(075.8)

ББК 88.484я73

© Н.А. П'ясецька, 2015

© Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2015

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	6
ВСТУП.....	7
НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ «ОСНОВИ ПАТОПСИХОЛОГІЇ».	8
Пояснювальна записка	8
Зміст курсу.....	9
Навчально-тематичний план курсу.....	11
Тематика практичних занять	12
Питання для самостійного опрацювання.....	17
Індивідуальні навчально-дослідні завдання	18
Література (основна і додаткова).....	22
МАТЕРІАЛИ ДО ЛЕКЦІЙ.....	23
Розділ I. ПРЕДМЕТ І ЗАВДАННЯ ДИТЯЧОЇ ПАТОПСИХОЛОГІЇ.....	23
1. Історія розвитку патопсихології як науки.....	23
2. Предмет і завдання дитячої патопсихології.....	24
3. Місце дитячої патопсихології в системі психологічних і медичних наук.....	28
4. Принципи побудови патопсихологічного обстеження дітей.....	30
5. Роль даних про порушення розвитку дитини в оптимізації навчально-виховного процесу.....	36
Розділ II. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ВІДХИЛЕНЬ У ФУНКЦІОНУВАННІ ПСИХІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ОСОБИСТІСНОМУ РОЗВИТКУ ДИТИНИ.....	40
1. Детермінанти відхилень у розвитку особистості.....	41
2. Структура первинного і вторинного дефектів.....	48
3. Частковий і загальний характер порушень психічного розвитку.	49
4. Порушення міжфункціональної взаємодії.....	55
Розділ III. РОЗУМОВА ВІДСТАЛІСТЬ. ПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З РОЗВИТКОМ.....	57
1. Затримка психічного розвитку.....	57
2. Розумова відсталість.....	62

Розділ IV. ОСНОВНІ РОЗЛАДИ ПСИХІЧНИХ ФУНКЦІЙ.....	67
1. Мінімальна мозкова дисфункція.....	67
2. Міжпівкульова дисфункція.....	69
3. порушення мовлення.....	70
4.....	73
Епілепсія.....	
5. Аутичні розлади.....	75
Розділ V. НЕВРОЗИ І ПСИХОПАТІЇ	79
1. Залежність дисгармонійного розвитку від порушень емоційної регуляції.....	79
2. Психологічна сутність психопатій.....	81
3. Психологічні особливості та внутрішньоособистісний конфлікт при неврозах.....	92
Розділ VI. СОЦІАЛЬНО ДЕЗАДАПТОВАНА ПОВЕДІНКА НЕПОВНОЛІТНІХ.....	96
1. Порушення стосунків дитини й дорослого як першоджерело соціальної дезадаптації.....	97
2. Новоутворення в структурі особистості дитини, які перешкоджають процесу соціалізації.....	101
3. Типологія соціально дезадаптованої поведінки.....	104
4. Адиктивна і кримінальна поведінка як крайні форми соціальної дезадаптації.....	109
Розділ VII. ПОРУШЕННЯ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ.....	113
1. Акцентуації та психопатії.....	113
2. Невротичні розлади.....	116
3. Початкові прояви психічних захворювань.....	118
4. Порушення потягів.....	120
5. Допомога в кризових станах.....	125
Розділ VIII. ПОРУШЕННЯ ПСИХІЧНИХ ПРОЦЕСІВ У ДІТЕЙ ТА МЕТОДИ ЇХ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	127
1. Особливості дослідження психічних процесів і станів у дітей....	127
2. Патопсихологічне обстеження дітей дошкільного віку.....	133
3. Дослідження психічних станів у дітей шкільного віку.....	139
4. Нейропсихологічне дослідження дітей.....	146

Розділ IX. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДХИЛЕНЬ В ОСОБИСТІСНОМУ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ.....	153
1. Методи інтегральної оцінки особистості дитини в контексті соціальної ситуації її розвитку.....	154
2. Методи дослідження структурних компонентів особистості..	162
Розділ X. СУЧАСНІ МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОРЕКЦІЇ Й КОНСУЛЬТУВАННЯ.....	168
1. Мета й принципи консультативно-коригуючої роботи.....	168
2. Індивідуальна та групова психологічна корекція.....	170
3. Види психокоригуючої допомоги при порушеннях розвитку.	189
4. Психотренінг.....	191
Розділ XI. ЗМІНА СОЦІАЛЬНОЇ СИТУАЦІЇ РОЗВИТКУ ДИТИНИ ЯК ОДИН ІЗ МЕТОДІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОРЕКЦІЇ.....	196
1. Багатоаспективність проблем зміни соціальної ситуації розвитку дитини.....	197
2. Система різнобічної оцінки як засіб психолого-педагогічної корекції особистісного розвитку підлітка.....	199
3. Оптимізація соціальної ситуації розвитку дитини шляхом диференціювання навчання.....	204
4. Рання професійна орієнтація як пошук сфери самоствердження підлітка. Трудова й судова експертизи неповнолітніх.....	210
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ.....	219
ЛІТЕРАТУРА.....	220
ДОДАТКИ	222

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

МДП – маніакально-депресивний психоз

ЦНС – центральна нервова система

ТАТ – тематичний апперцептивний тест

СТР – спільний тест Рершаха

АСВ – методика аналізу сімейного виховання

КТВ – кольоровий тест відносин

НВСС – методика непрямого вимірювання самооцінки

ПДО – патохарактерологічний діагностичний опитувальник

НЛП – нейролінгвістичне програмування

АТ – аутичне тренування

ПМПК – психолого-медико-педагогічна комісія

ЛОР – отоларинголог

РДА – ранній дитячий аутизм

ЗПР – затримка психічного розвитку

ВСТУП

У навчальному посібнику охоплено широке коло психологічних проблем з патологічних змін у психічній діяльності людини. Висвітлюються теоретичні та методологічні аспекти процесу, шляхи його оптимізації.

Посібник складається із трьох основних частин: перша містить орієнтовану програму, навчальну програму курсу «Основи патопсихології», де відображаються актуальність, зміст, мета, навчально-тематичний план, питання для самостійного опрацювання, практичні завдання та перелік літератури, якою можуть скористатись студенти, викладачі та слухачі.

Друга частина включає методичний супровід реалізації програми, зокрема матеріал, який може лягти в основу розроблення викладачем лекцій, завдань для самоперевірки та оцінки знань, переліку використаної та рекомендованої літератури.

Третя частина – додатки, де пропонується перелік тестових завдань з курсу «Основи патопсихології» та ін..

Сподіваємося, що навчальний посібник стане у пригоді не лише студентам факультету дошкільної й корекційної освіта, природничо-географічного факультету та студентам факультету соціальної та психологічної освіти, а також усім, хто бажає отримати практично орієнтовані психологічні знання, вміння та навички діагностики, прогнозування, регуляції міжособистісних відносин у реалізації своєї професійної діяльності - вчителям, викладачам вищої школи, медсестрам, лікарям, менеджерам та ін.

